

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 23 (36)

Суми – 2020

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i23.p112>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Хома Валерій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу удосконалення протидії митним правопорушенням
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

Жданова Віта Петрівна,
молодший науковий співробітник
відділу удосконалення протидії
митним правопорушенням
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

В даний час сучасним розвинутим країнам важливо захищати національні економічні інтереси, і тому існує необхідність вдосконалення взаємодії між митними органами в боротьбі з контрабандою та незаконним переміщенням товарів через митний кордон країн. Дана стаття спрямована на дослідження зарубіжного досвіду функціонування органів, уповноважених застосовувати заходи оперативно-розшукової діяльності в системі протидії контрабанді та незаконному переміщенню товарів через митний кордон на прикладі Сполучених Штатів Америки. Щороку митні кордони Америки перетинають товари на суму трильйон доларів як загальний імпорт, і тому митні органи Сполучених Штатів Америки потребують вдосконалення існуючих технологій охорони державного кордону. Нові технології відіграють вирішальну роль у митниці Сполучених Штатів Америки. Сьогодні в Америці митниця - єдине урядове відомство, в якому її посадові особи мають повноваження щодо огляду людей, вантажів та транспортних засобів, що перетинають кордони без ордеру на обшук. Варто зазначити, що митна служба Сполучених Штатів Америки також співпрацює з поліцейськими підрозділами Федерального бюро розслідувань у наданні митницям інформації, яка б дозволила їм виявити, а в деяких випадках прогнозувати організовану злочинність, тобто поліцейську розвідку. Крім цього, митна служба Сполучених Штатів Америки, як головний державний орган, який має право на затримання злочинців на кордоні, стикається зі складною, багатогранною загрозою контрабанди товарів, наркотичних засобів та інш. А тому, митна служба працює над цими завданнями з застосуванням сучасних досягнень науки, практики через різні підходи, напрямки: розвідувальний, оперативний, дослідний, які приносять позитивний результат. У випадках виявлення співробітниками митної служби Сполучених Штатів Америки порушень митного законодавства, вони мають право проводити розслідування за цим фактом, а також мають право накладати арешт на товари, які підлягають вивезенню за межі країни. Крім цього, митні органи Сполучених Штатів Америки мають право конфіскувати без судового ордеру будь-які товари, які планувались нелегально вивестись з країни, а також транспортні засоби, які передбачалося використовувати для цих цілей.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, контрабанда, товари, митний кордон, незаконне переміщення.

Khoma V.O., Zhdanov V.P. Foreign aggairs of the customs organization and operation activities on the example United States of America. In modern developed countries it is important to protect national economic interests, and therefore there is a need to improve cooperation between customs authorities to combat smuggling and the illegal movement of goods across the customs border of the countries. This article focuses on the study of foreign experience of functioning of the bodies authorised to apply measures of operational-search activities in the system of combating smuggling and illegal movement of goods across the customs border by the example of the United States of America. Every year the customs border of America cross goods valued at a trillion dollars as the total imports, and therefore the customs authorities of the United States of America require the improvement of existing technologies for the protection of the state border. New technologies play a crucial role in the customs of the United States of America. Today in America, the custom is the only governmental Agency in which its officials have the authority for the inspection of people, goods and vehicles crossing the border without a search warrant. It should be noted that the customs service of the United States of America has also partnered with the police departments, the Federal Bureau of investigation in providing customs information that would allow them to detect, and in some cases to predict organized crime, i.e. the police investigate. In addition, the customs service of the United States of America, as the main government body that has the right to apprehend criminals at the border, faced with a complex, multifaceted threat to the smuggling of goods, narcotic drugs and so on. But because the customs service is working on these tasks with the use of modern achievements of science and practice through a variety of approaches, directions: intelligence, operational, experienced, which bring a positive result. In case of detection by customs officers of the United States of America violations of the customs legislation, they have the right to conduct an investigation on this fact, as well as having the right to seize the goods which are subject to export outside the country. In addition, the customs authorities of the United States of America have the right to confiscate without a court order any goods that you intended to illegally vivactis from the country, and vehicle that was to be used for these purposes.

Keywords: operational-search activity, smuggling, goods, customs border, illegal movement.

Постановка проблеми. Наразі, важливим для сучасних розвинутих країн є захист національних економічних інтересів, а тому виникає потреба удосконалення взаємодії митних органів в питаннях боротьби з контрабандою та незаконним переміщенням товарів через митний кордон країн. Дана стаття спрямована на дослідження зарубіжного досвіду функціонування органів, уповноважених на застосування заходів оперативно-розшукової діяльності у системі протидії контрабанді та незаконному переміщенню товарів через митний кордон на прикладі Сполучених Штатів Америки.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження у сфері оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів здійснювали науковці С. В. Албул, С. В. Андрусенко, О.М. Бандурка, О.М. Джужа, Ю.М. Грошевий, Я. Ю. Кондратьєв, Р. В. Мукоїда, Д. О. Ноздрін, О.П. Снігерьев та інші, проте їх праці стосувались переважно діяльності органів внутрішніх справ. Окремі аспекти правоохоронної складової із застосуванням порівняльного аналізу діяльності вітчизняних та зарубіжних митних органів досліджували І.Г. Бережнюк, Л.М. Дорофєєва, Д. В. Приймаченко, П.В. Пашко, В.В. Ченцов та інші. Проте

цілеспрямованого дослідження оперативно-розшукової складової діяльності митних органів зарубіжних країн, зокрема США здійснюється вперше.

Мета і завдання. Метою статті є дослідження окремих аспектів здійснення оперативно-розшукових повноважень на прикладі діяльності митних органів Сполучених Штатів Америки для подальшого використання результатів дослідження у виробленні пропозицій щодо підвищення рівня ефективності діяльності митних органів України у протидії митним правопорушенням та контрабанді.

Виклад основного матеріалу. Щорічно митні кордони Сполучених Штатів Америки (далі США) перетинають товари вартістю в один трильйон доларів як загальний імпорт, а тому для митних органів США виникають потреби удосконалення наявної галузі технологій захисту кордонів держави. Нові технології відіграють вирішальну роль в діяльності митної служби США. Із поширенням інтернету митні органи ведуть також боротьбу зі злочинами, вчиненими через Інтернет та інші електронні засоби.

Основним завданням митної служби США є захист кордонів і забезпечення дотримання законів при ввезенні товарів до США і вивезенні їх за межі

країни. Крім цього, митні органи США наділені повноваженнями забезпечувати дотримання не тільки митних законів і контролювати стягування мит, в зону їх відповідальності входить також контроль за виконанням всіх федеральних законів на лінії кордону США [3].

Митна служба США - єдина інстанція, де офіцери митної служби мають повноваження стежити за дотриманням митного законодавства США, що включає перш за все Закон про тарифи 1930 року зі змінами та доповненнями. Вказаним Законом зафіксовано три основних напрями діяльності:

- встановлення і збір мита з імпортих товарів;
- запобігання підробкам товарів і контрабанді;
- контролювання перевізників, людей і товарів, які прибувають на територію США та залишають її.

Також мають право оглядати людей, вантаж і засоби перевезення, які перетинають американські кордони без ордеру на обшук (огляд). Так само вони використовують спеціальні комп'ютерні системи для розпізнавання певних невідповідностей як в перевезенні вантажу через міжнародний кордон, так і в перевезенні пасажирів.

Крім цього, митна служба США, як головний державний орган, який має право на затримання злочинців на кордоні, стикається зі складною, багатогранною загрозою контрабанди товарів, наркотичних засобів та інш. А тому, митна служба США працює над цими завданнями з застосуванням сучасних досягнень науки, практики через різні підходи, напрямки: розвідувальний, оперативний, дослідний, які приносять позитивний результат.

Значимо, що федеральне законодавство в систематизованому вигляді вперше було опубліковано у Зводі законів США лише в 70-х рр. XIX ст., але митне законодавство і досі не кодифіковано. Однак ст. 1654 Титулу 19 Зводу законів США закріпила такі функції митних органів:

- підготовка митного законодавства;
- визначення ставок мита, стягнення мита й акцизів;
- митний контроль товарів, що ввозяться в країну, за умови звільнення від сплати податків на ввезення чи вивезення, за умови сплати або зменшення податків на експорт;
- оформлення документації на осіб, товари, вантажі та поштові відправлення, що ввозяться в США і які із країни;
- контроль за державними кордонами;
- контроль за транспортними засобами та контейнерами для перевезення товарів;
- контроль пасажирів та багажу;

- розшук і затримання осіб, які порушили митні закони і закони, що мають відношення до митниці (наприклад, закони про авторські права, патенти і торгові знаки, торгових квоти, вимоги до маркування товарів);

- виконання законів, пов'язаних з митними послугами;
- участь у міжнародних митних організаціях;
- врегулювання апеляційних скарг на митних службовців;
- адміністративне врегулювання справ щодо порушень митних правил;
- контроль навігаційних законів [3].

Варто зауважити, що для митної служби США різні види митних порушень мають різну ступінь важливості (ступінь пріоритетності). Найбільш важливими є так звані «стратегічні» порушення, які пов'язані з імпортом та експортом товарів через митний кордон країни, для яких потрібно відповідний дозвіл (вогнепальна зброя, ядерна техніка, системи озброєнь, біологічна зброя, техніка, яка підпадає під Правила міжнародної торгівлі зброєю), а також інші предмети, дозвіл на перевезення яких видаються Міністерством торгівлі або Державним департаментом США.

Другими за ступенем важливості порушеннями митного законодавства США вважаються шахрайство в нестратегічній сфері, що включає в себе:

- імпорт текстилю;
- порушення антидемпінгового законодавства;
- порушення, що загрожують здоров'ю та безпеці громадян;
- неправильні заяви про вартість або країну походження товарів;
- ввезення підроблених товарів і ввезення товарів, які виготовлені з використанням примусової праці та інш. [1].

Визначення ступеня важливості порушень митного законодавства в значній мірі залежить від декількох факторів, у тому числі від масштабу проблеми, впливу на американські компанії, впливу на здоров'я і безпеку і ще від ряду міркувань принципового або політичного характеру.

На сьогодні, в США митна служба є єдиним державним органом, в якому її офіцери мають повноваження оглядати людей, вантаж і засоби перевезення, які перетинають американські кордону, без ордеру на обшук (огляд). Крім цього, співробітники митної служби США використовують в своїй діяльності спеціальні комп'ютерні системи для розпізнавання певних невідповідностей як в перевезенні вантажу через міжнародний кордон, так і в перевезенні пасажирів.

У випадках виявлення співробітниками митної служби США порушень митного законодавства, вони мають право проводити розслідування за цим фактом, а також мають право накладати арешт на товари, які підлягають вивезенню за межі країни. Крім цього, митні органи США мають право конфіскувати без судового ордеру будь-які товари, які планувались нелегально вивестись з країни, а також транспортні засоби, які передбачалося використовувати для цих цілей. Подібних широких повноважень у сфері контролю над експортом в США крім митної служби, більше не має жодне інше федеральне правоохоронне відомство.

Варто зауважити, що у разі виявлення митною службою США інших правопорушень, які віднесені не до митної сфери, то в цьому випадку подальше розслідування, як правило, здійснюється митницею спільно з іншим слідчим органом. Наприклад, якщо на кордоні виявлено правопорушення, пов'язане з наркотиками, розслідування проводиться митною службою США та Адміністрацією з контролю за застосуванням законів про наркотики, яка є федеральним слідчим відомством в складі Міністерства юстиції США [2].

Такий порядок дій закріплено в договорі, укладеному між Міністерством фінансів і Міністерством юстиції США. Даним договором також передбачено, що в разі провезення наркотиків контрабандним шляхом митними органами США проводяться також і необхідні оперативні заходи. Співробітники митної служби США при розслідуванні порушень митного законодавства використовують різні методи, що застосовуються правоохоронними органами. Серед них:

- повідомлення окремих громадян;
- використання відомостей, отриманих від інформаторів, таємних операцій, контрольованих поставок, спостереження;
- отримання ордерів на обшук, використання пристроїв для розпізнавання почерку, або пристроїв, що використовуються для затримання з подальшим наглядом;
- перехоплення телефонних повідомлень, використання собак-шукачів, а також проведення випадкових або спеціальних оглядів і опитувань.

Найбільш поширеним і дієвим в діяльності митних органів США є спосіб отримання інформації від громадян. Масштаб використання повідомлень громадян розширюється, якщо є анонімний номер «гарячої лінії», за яким можна зателефонувати для того, щоб проінформувати про підозрілі дії, і якщо такий номер повідомляється компаніям, зайнятим діяльністю, що має відношення до митної служби США. Такий підхід

виявляється корисним, якщо митна служба реагує на подібні повідомлення і в той же час захищає анонімність вхідних викликів. Як правило, інформатори працюють більш активно, якщо їм допомога дозволяє їм отримати значну премію, розмір якої часто пов'язаний з вартістю захопленої контрабанди [2].

Іноді агенти митної служби США виступають в ролі або покупців, або продавців контрабандного товару. Найбільш важливою процедурою в США, яка допомагає в розслідуванні і кримінальному переслідуванні (в доведенні) стосовно порушень митного законодавства, є використання різних підроблених адміністративних документів, супроводжуючих пасажирів, товари, що ввозяться або вивозяться ними. Не менш корисною процедурою вважається широке використання помітних, розбірливих і зрозумілих оголошень, в яких необачні мандрівники, імпортери або експортери попереджаються про незаконність певних видів діяльності. Користь таких оголошень полягає в тому, що вони сприяють доведенню обізнаності особи про дотримання необхідних правил і про його злочинні наміри. Наявність таких документів свідчить про те, що підсудний умисно намагався обійти митне законодавство США.

Варто зауважити, що митна служба США також співпрацює з поліцейськими підрозділами Федерального бюро розслідувань США в питаннях забезпечення митних органів інформацією, яка давала б можливість виявляти, а в деяких випадках і прогнозувати організовану протиправну діяльність, тобто здійснюється поліцейська розвідка. За методами та характером інформації, що виявляється поліцейською розвідкою, ділиться на дві категорії: стратегічну і тактичну [1].

Стратегічна розвідка передбачає отримання, накопичення, систематизацію та аналіз численних і вельми різноманітних відомостей про осіб, підозрюваних в причетності до організованих кримінальних структур, включаючи навіть такі дані, які на перший погляд не мають безпосереднього відношення до протиправної діяльності. Основна мета тактичної розвідки - допомога в плануванні конкретних поліцейських операцій і встановлення джерел отримання доказів, які дозволили б провести арешт підозрюваного і довести його винність.

Висновки та пропозиції. Проведений частковий огляд правоохоронної діяльності митної служби США показує, що вона в достатній мірі схожа з правоохоронною діяльністю митних органів України, хоча і має свою специфіку та можна зауважити, що це єдиний державний орган, в якому її офіцери мають повноваження оглядати людей, вантаж і засоби перевезення, які перетинають

американські кордону, без ордеру на обшук (огляд). Крім цього, співробітники митної служби США використовують в своїй діяльності спеціальні комп'ютерні системи для розпізнавання певних невідповідностей як в перевезенні вантажу через

міжнародний кордон, так і в перевезенні пасажирів. Так, позитивний досвід діяльності митної служби США доцільно використати для удосконалення системи протидії митним правопорушення та контрабанді в Україні.

Література:

1. Офіційний сайт митної служби Сполучених Штатів Америки. URL: <https://www.cbp.gov/about>.
2. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти [Текст] : монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
3. Закон про митну службу Сполучених Штатів Америки від 1.03.2003 року, URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/6/211>